

Romanssi käy unessa

ROMAANI, romantiikka ja romanssi ovat samansukuisia sanoja. Corto Maltese on romanssi. Sillä on yllättävät ja pitkät sukujuuret.

Aidon romanssin päähenkilö on yksinäinen. Ei voi kuvitella, miltä näyttäisi perheellisestä valtion virkamiehestä kirjoitettu romanssi. Romanssin päähenkilö on kohtalon satuttama, jumalaniskemä seikkailija. Hänen tarinallaan ei ole varsinaisesti alkua eikä loppua, koska hänen tarinansa keskeinen elementti on matkalla olo, vaellus, kilvoitus, jonkin tuntemattoman päämäärän tavoitteleminen, jonkin hämärän ilmiön paikoilu.

Corto Maltese tuo mieleen erään tietyn romaanikirjailijan, **Joseph Conradin**, joka oli puolalaissyntyinen, ranskan

kielen omaksunut, englanniksi tuotantonsa kirjoittanut merenkulkija. Conrad on usein mainittu suotta häntä paljon heikompien kirjailijoiden rinnalla, koska hänen eräiden teostensa romanssin ilmasto on houkuteluttu kriitikkoja väärin vertauksiin. Kirjoittajana Joseph Conrad on yhtä kaukana **Jack Londonista** tai **Hornblowerin** kirjoittajasta **E. Forsterista** kuin Hugo Pratt.

Seikkailukertomuksen ilmapiiiri on järjen määräämä ja kohtalon iskiessäkin ymmärrettävä. Siitä puuttuu romanssin arvoituksellisuus, sen välittämä olemassaolon ongelmallisuus.

Conradin *Pimeyden sydän* ja *Lordi Jim* kävisivät sellaisinaan Prattille skenaarioiksi. Ei kai hän vain ole tehnyt niitä? *Narkissoksen neekeri* voisi olla suoraan Prattin sivuilta revästy, ellei se olisi ilmestynyt viime vuosisadan lopulla, kauan ennen Hugo Prattin syntymää.

Siinä kirjassa nopea purjealus tuo viljalastia Australiasta ja suljetussa hytissä murjottaa salaperäinen neekeri, joka laivan käytyä välillä jo kyljellään myrskyssä kuolee yhtä selittämättömästi kuin eli.

Pimeyden sydämen on **Coppola** muuttanut elokuvaksi *Ilmestyskirja* nyt. Elokuva ei ole huono, mutta ei vedä vertoja romaanille.

Sille, joka osaa lukea Conradin kieltämättä pitkäskuista ja korkeakohtaanista englantia, sopivat novellit *Nuoruus* ja suomentamaton *The End of*

□ □ □

Romanssin kohtalainen suomennos voisi olla "taru". Ennen julkaistiin sen nimisiä kirjoja. *Gösta Berlingin taru*, *Forsytein taru*. Englanniksi se on "saga".

Selitän tätä kirjallisuuden lajia, jonka myöhäinen ja lajissaan harvinainen edustaja Corto Maltese on, sijoittamalla sen vanhan historian kehkeyseen.

Don Quijote on periaatteessa ensimmäinen romaani. Ei pidä olla turhan tarkka – kyllä sitä aikaisempiakin on, mutta siihen liittyy jotain uutta. Kuten tunnetua, mielevä *hidalgo* menettää järkensä valon liiasta **romaanien** lukemisesta. Miten ensimmäisessä romaanissa voidaan puhua liioista romaaneista?

Don Quijoten lukemat kirjat olivat juuri näitä romansseja.

joita sanottiin ritariromaaniksi. Niiden sankarit vaelsivat asu-mattomien maiden halki, surmasivat miekalla ennennäkemättömiä hirviöitä ja pelastivat muun ohella kuvaamattoman kauniita neitoja hädästä. Tämän kaiken he tekivät sielunsa pelastukseksi ja Jumalan suoremaksi kunniaksi.

Varhainen keskiaika aina

Tether, joka tarkoittaa suunnitteen samaa kuin liekaköyden ääripiste tai lorun loppu. Kapteeni ohjaa pientä höyryalusta jossain Malakan rannikolla rämeikön reunaa ja sokkeloista jokea ylös, eikä kukaan huomaa ennen kuin novellin lopussa, että kapteeni on ollut jo kauan sokea ja löytänyt tiensä ulko-muistista...

1100-luvulta asti oli syvästi vakuuttunut siitä, että maailma koostuu ihmisten maailmasta ja metsästä, johon kenelläkään ei ole yksin asiaa. Matkat metsien halki tehtiin joukolla. Metsissä asui vain erakoita, hulluja, piruja ja velhoja.

Keskiajan ihminen ei ylimalkaan ollut yksin eikä häntä ollut olemassa muutoin kuin yhteisönsä, säätynsä, sukunsa ehdoin ja määrittelemänä. Ranskalaiset historiantutkijat ovat ryhtyneet puhumaan **yksilön synnystä**, joka tapahtuu hyvin nopeasti 1200-luvun alussa ja alkaa heti näkyä kuvataiteessa tunnistettavina kasvonpiirteinä, kirjalli-

suudessa omakohtaisina äänenpainoina ja musiikissa moniäänisyytenä.

Pyhiinvaeltajat kulkivat joukkoina, rukoilivat, lauloivat ja kertoivat siinä ohessa puoliruokottomia tarinoita, mikäli Chauceriin on uskomista. Teinit ja ylioppilaat vaelsivat joukkoina. Viisaat miehet sanoivat, että kylä ja kaupunki edustavat ihmisen varsinaista kuolematonta osaa, kun sen sijaan metsä edustaa synnin painamaa, tuntematonta aluetta.

Kun ritarit lähtivät myös todellisuudessa eivätkä vain taruissa vaeltamaan metsiä ja salomaita yksinään, he tunkeutuivat tuntemattomaan sekä maantieteellisessä mielessä että elämyksellisesti. Heidän retkissään oli paljon samaa kuin pyhiin erakoiden ja itsensäkiduttajien itselleen järjestämissä koettelemuksissa. Ne olivat matkoja oman luonteen syvyyteen, oman uskon äärialuuelle.

Tätä perua on romanssi. Sen sankari on, kuten eurooppalaiset kielet osoittavat, **sankari**. Sankaruus näkyy vihollisten ja oman itsen voittamisena. He olivat psyykkisessä mielessä urheilijoita, jotka järjestelmällisesti harjoittivat kykyjään äärimilleen.

Siinä maailmassa kukaan ei olisi ymmärtänyt, mistä on kysymys, jos joku olisi ehdottanut urheilua nykyisessä, abst-

raktisessa mielessä niin että tulos on matemaattinen suure, kuten aika tai välimatka. Taistelut ja kamppailut käytiin voitosta eli nimetyin vastustajan nujertamisesta. Ateenin kykyjä osoitettiin henkiselällä alueella ja tarkoitus oli sama, olipa sankari ritari tai munkki.

Ritarikunnissa ritarin ja munkin ero ajoittain katosi. Tempeliherrat, johanniitat, saksalainen ritarikunta olivat ritareiden vaeltavia luostareita.

Kaunokirjallisuus sellaisena kuin me sen ymmärrämme, on saanut suurimman osan määrävistä piirteistään porvariston maailmasta, nojatuolista ikkunalasin läpi nähtynä maailmana. Sen taustalla on hahmottelemani menneen maailman kuvio.

Corto Maltese, yksinäisen tähden harhailija, sulautuu tähän perinteeseen kauniisti myös siksi, että hän on juuri oikean mallinen henkilö ja vailla selittämättömiä kykyjä. Hän ei ole ylivoimainen, vaan ainutlaatuinen.

Jukka Kempainen

